

Analiza praktyki orzeczniczej sądów i prokuratur w sprawach dotyczących przestępstw wobec zwierząt w latach 2017–2019

Spis treści

Wstęp	3
1. Stan ochrony prawnej zwierząt w Polsce – obowiązujące akty prawne	4
2. Raport „Jak Polacy znącają się nad zwierzętami?”	7
3. Źródła danych oraz sposób ich analizy	11
4. Wyniki monitoringu prokuratur i sądów w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom – 193 prokuratury z 34 okręgów z całego kraju	15
5. Podsumowanie – wnioski i zalecenia na przyszłość	29
Bibliografia	34

Wstęp

Fundamentalnym celem Stowarzyszenia Otwarte Klatki jest dążenie do eliminowania cierpienia zwierząt. Kroki, które w tym celu podejmujemy, dotyczą między innymi dziedzin biznesowych, społecznych oraz prawnych. Stworzenie świata lepszego dla wszystkich istot wymaga wprowadzenia głębokich zmian systemowych oraz przemian w świadomości obywateli. Możemy tego dokonać poprzez ukazywanie rzeczywistej strony traktowania zwierząt oraz poprzez edukację i szerzenie pozytywnych postaw wobec nich.

Niniejszy raport jest połączeniem powyższych metod – ma na celu udokumentowanie stanu prawnej ochrony zwierząt w Polsce oraz postępowania organów wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania w tym zakresie. Ma on również na względzie uświadomienie mieszkańców Polski na temat tego, jak w praktyce stosowane i egzekwowane są przepisy mające na celu ochronę zwierząt, a także zwrócenie uwagi na fakt, iż ochrona ta wymaga ciągłego wzmacniania i kontroli.

Inspiracją do podjęcia prac nad analizą stanu polskiego orzecznictwa był opublikowany kilka lat wcześniej raport fundacji Czarna Owca Pana Kota oraz Stowarzyszenia Ekostraż. Dane, jakie zostały przedstawione we wspomnianym opracowaniu, pozwoliły na ocenę działań sądów, prokuratur oraz policji

w kontekście ochrony prawnej zwierząt i weryfikację przestrzegania obowiązujących przepisów w praktyce. Dla ciągłego nagłaśniania wagi problemu, jakim jest cierpienie zwierząt, niezbędne jest aktualizowanie zestawień skuteczności organów systemu prawnego.

Konkluzją, jaką należy wyciągnąć z obu raportów obejmujących łącznie okres od 2012 do 2019 roku jest to, że przez niemal dekadę **nie doszło do istotnego wzmocnienia pozycji zwierząt w polskim prawie**. Wciąż brak jest środków, które pozwalałyby na skuteczną ich ochronę. Jedną z najbardziej pożądanых reform ochrony prawnej zwierząt jest **powołanie Rzecznika Ochrony Zwierząt – państwowego organu, którego zadaniem powinno być stanie na straży dobrostanu zwierząt**. Jego działania pozwoliłyby na nieustanny monitoring stanu całego systemu prawnej ochrony zwierząt ze szczególnym uwzględnieniem przepisów ustawy o ochronie zwierząt.

Każda z osób czytających ten raport może przyczynić się do uczynienia życia zwierząt lepszym wspierając Otwarte Klatki oraz podpisując petycję o powołanie Rzecznika Ochrony Zwierząt!

www.otwarteklatki.pl/rzecznik-zwierzat

Stan ochrony prawnej zwierząt w Polsce – obowiązujące akty prawne

Zagadnienie prawnej ochrony zwierząt w Polsce charakteryzuje się interdyscyplinarnością. Przepisy dotyczące ochrony zwierząt nie stanowią bowiem oddzielnej gałęzi czy też dziedziny prawa. W obrębie samych ustaw należą do nich: przepisy ustawy o ochronie zwierząt, Kodeksu karnego, ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, ustawy o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych, ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, ustawy o ochronie przyrody, Prawa ochrony środowiska, Prawa łowieckiego, ustawy o rybactwie śródlądowym oraz ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. **W przeważającej części są to akty prawne o charakterze administracyjnym, następnie – karnym, a w najmniejszym zakresie – cywilnym.** Ponadto prawna ochrona zwierząt jest unormowana w prawie europejskim i międzynarodowym¹.

Jednak bez wątpienia podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z ochroną zwierząt jest ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt² (dalej: u.o.z.). Przepisy tej ustawy dotyczą zwierząt kręgowych, w tym zwierząt kręgo-

wych wykorzystywanych w celach naukowych lub edukacyjnych w części nieuregulowanej w ustawie z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych. W u.o.z. wyodrębniono m.in. rozdziały dotyczące: zwierząt domowych, zwierząt gospodarskich, zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych oraz zwierząt wolno żyjących (dzikich). Pomimo że z ustawy nie wynika to bezpośrednio, to niewątpliwie dotyczy ona także postępowania z innymi niż ww. kategoriami zwierząt (np. utrzymywanymi w ogrodach zoologicznych czy obcymi faunie rodzimej)³.

Najważniejszym osiągnięciem intelektualnym przedmiotowej ustawy jest ustalenie zawarte w art. 1 ust. 1 zd. 1, że **zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą**. Pojęcie rzeczy stanowi kategorię prawa cywilnego. Zgodnie z art. 45 Kodeksu cywilnego rzeczami w rozumieniu tego prawa są jedynie przedmioty materialne. Ustawodawca, mając na uwadze względy moralne i etyczne, wyłączył zwierzęta z kategorii przedmiotów. Niemniej jednak, zwierzęta

¹ K. Kuszlewicz, *Prawa zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2019, s. 38–42.

² Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Dz. U. z 2020 poz. 638, dalej: u.o.z.

³ M. Mozgawa [w:] *Komentarz do niektórych przepisów ustawy o ochronie zwierząt [w:] Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zasobom przyrody i środowisku. Komentarz*, Warszawa 2017, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587748048/545488/mozgawa-marek-red-komentarz-do-niektorych-przepisow-ustawy-o-ochronie-zwierzat-w-pozakodeksowe...?cm=RELATIONS> [dostęp: 12.07.2021].

z przedmiotu prawa nie stały się przez to jego podmiotami. Zwierzę, pomimo że nie jest rzeczą, wciąż może być przedmiotem praw cywilnych. Jak wynika bowiem z art. 1 ust. 2 u.o.z. w sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy⁴.

„Odpowiednie” stosowanie oznacza, że przy interpretacji przepisów należy wziąć pod uwagę okoliczności, że zwierzę należy do istot żyjących, zdolnych do odczuwania cierpienia, zaś człowiek, zgodnie z art. 1 ust. 1 zd. 2 u.o.z. jest zobowiązany szanować jego fizyczną i psychiczną integralność, a także zapewnić mu opiekę i ochronę. W związku z powyższym, „odpowiedniość” stosowania powinna wynikać nie tylko z litery prawa, lecz także z założeń aksjologicznych ustawodawstwa ochronnego dotyczącego zwierząt. Dlatego trzeba przyjąć, że pewne przepisy cywilnoprawne znajdują zastosowanie wprost, czyli bez żadnych zmian, niektóre będą musiały zostać należycie zmienione, a jeszcze inne w ogóle nie znajdują zastosowania. Ciężar odpowiednich ustaleń w tym zakresie każdorazowo będzie zatem spoczywał na organach stosujących prawo⁵.

Art. 6 ust. 1 u.o.z. stanowi, że zabijanie zwierząt jest zabronione. Od ogólnego zakazu ustawodawca przewidział jednak liczne wyjątki, takie jak np. ubój i uśmiercanie zwierząt gospodarskich, połów ryb zgodnie z przepisami o rybołówstwie i rybactwie śródlądowym, polowania, odstrzały i ograniczanie populacji zwierząt łownych czy też uśmiercanie dzikich ptaków i ssaków utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór⁶.

Z kolei art. 6 ust. 1a u.o.z. zabrania znęcania się nad zwierzętami, które zostało zdefiniowane w art. 6 ust. 2 jako zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpienia. Przepis ten przedstawia również możliwe sposoby znęcania się nad zwierzętami, jednakże nie stanowią one katalogu zamkniętego⁷. Przykładowo można wymienić tutaj: umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub procedury w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych, transport zwierząt, w tym hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres, utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji. Z łatwością można zauważyć, że omawiany przepis zawiera wiele pojęć nieostrych, jak choćby „niewłaściwe warunki bytowania”, czy „stan rażącego zaniedbania i niechlujstwa”. Stosowanie takich zwrotów jest zwykle celowym zabiegiem ustawodawcy i świadczy o tym, że kompetencje prawodawcze zostały częściowo przekazane do sądów, które mają dokonywać oceny i podejmować rozstrzygnięcia w konkretnych przypadkach⁸.

Należy przy tym zauważyć, że znęcanie się przeważnie jest związane z działaniem, ale może również polegać na zaniechaniu, np. zaniechanie podawania pokarmu lub wody, zaniechanie sprzątnięcia pomieszczenia, w którym przebywa zwierzę, jeśli powoduje to ból lub cierpienie zwierzęcia⁹.

4 M. Rudy, *Dlaczego potrzebujemy nowej ustawy o humanitarnej ochronie zwierząt* [w:] *Przegląd Prawa i Administracji* tom 108, red. J. Helios, W. Jedlecka, Wrocław 2017, s. 73-74.

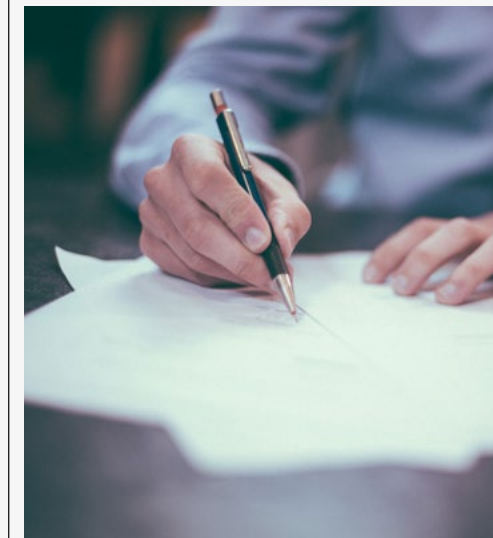
5 M. Goettel, *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Warszawa 2013, s. 48-49.

6 J. Helios, W. Jedlecka, *Znęcanie się nad zwierzęciem w doktrynie prawa karnego i w orzecznictwie sądowym — kilka uwag tytułem wstępu do rozważań o prawnej ochronie zwierząt* [w:] *Przegląd Prawa i Administracji* tom 108, red. J. Helios, W. Jedlecka, Wrocław 2017, s. 11.

7 Tamże, s. 11.

8 K. Więckowska, *Znęcanie się nad zwierzętami na gruncie ustawy o ochronie zwierząt — kilka refleksji de lege lata* [w:] *Sprawiedliwość dla zwierząt*, red. B. Błońska, W. Gogłoz, W. Klaus, D. Woźniakowska-Fajst, Warszawa 2017, s. 154.

9 Tamże, s. 154.

Ustawa o ochronie zwierząt jako najdonioślejsza w swojej dziedzinie i obowiązująca przez dwie dekady, wyznaczyła standardy systemowego podejścia do zwierząt. Ustawa ta może być określona jako kompromis pomiędzy dobrostanem zwierząt a rzeczywistością opartą na dominującej pozycji człowieka w stosunku do innych gatunków. Mimo tego, u.o.z zawiera wiele instytucji, które mogą być wykorzystane do skutecznej ochrony zwierząt, dokonując dereifikacji wyrażonej w art. 1 lub kryminalizując znęcanie się nad zwierzętami. Praktyka stosowania i egzekwowania przepisów ustawy wskazuje jednak, że niezbędna jest rewizja i dostosowanie przepisów do faktycznego traktowania zwierząt w Polsce. Analizy postępowań sądowych dokonane w latach 2012–2014 oraz 2017–2019 wyraźnie dowodzą, że przepisy u.o.z. nie zawsze są w stanie zapewnić przeprowadzenie sprawiedliwego postępowania w przypadku przestępstwa wobec zwierzęcia. Brak jest obecnie prawnych środków, dzięki którym można by jednoznacznie udowodnić dopuszczenie się czynu zabronionego czy poddawać kontroli podmioty wykorzystujące zwierzęta i ich pracę. Problemy systemowego podejścia do zwierząt uwidaczniają się także w działaniach organów państwowych. Policja i Prokuratura, nie mając dowodów wskazujących na popełnienie przestępstwa umarzają postępowania, a sądy najczęściej wymierzają kary w granicach dolnego zagrożenia.

6 Obowiązującą obecnie ustawę należy wzmocnić poprzez wprowadzenie nowych instytucji oraz usprawnienie funkcjonujących, tak aby dostosowana została do współczesnych realiów gospodarki opartej na produkcji zwierzęcej, postępów w nauce wskazujących na świadomość, inteligencję i zdolność

do odczuwania emocji oraz cierpienie przez zwierzęta. **Podstawowym krokiem, jaki pozwoliłby na kompleksowe poprawienie sytuacji zwierząt wszystkich gatunków i reagowanie na kolejne nieprawidłowości powinno być powołanie Rzecznika Ochrony Zwierząt.**

„Praktyka wskazuje, że niezbędna jest rewizja i dostosowanie przepisów do faktycznego traktowania zwierząt w Polsce.”

Raport „Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?”

W 2016 roku Fundacja Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt Ekostraż opublikowały ważny tekst *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji*¹⁰. Raport jest efektem półtorarocznego projektu „Niech mają prawa!” – przedsięwzięcia na gruncie polskim pionierskiego, biorącego za cel obywatelską kontrolę działalności organów państwa w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem prawa ochrony zwierząt i egzekucji przepisów karnych u.o.z.. W ramach projektu odpowiednio przeszkoleni obserwatorzy i obserwatorzy społeczni uczestniczyli w rozprawach w sądach rejonowych na terenie całego kraju. Biorący udział w przedsięwzięciu monitorowali media pod kątem pojawiających się informacji na temat spraw o przemoc wobec zwierząt, a ankiety internetowe służyły zebraniu doświadczeń przedstawicieli i przedstawielek organizacji prozwierzęcych i osób prywatnych w egzekucji zapisów ustawy. Jednak podstawowym źródłem informacji, na którym bazuje omawiany raport, stał się monitoring działalności 1/3 wszystkich działających na terenie Polski, losowo wybranych sądów rejonowych (146) i prokuratur (147), komend wojewódzkich policji

(16), w przypadku dwóch województw także komend powiatowych – monitoring realizowany w trybie dostępu do informacji publicznej. Twórcy raportu przyjrzeni się w efekcie, jak wygląda w praktyce egzekucja zapisów u.o.z. i jak traktowane są sprawy dotyczące przemocy wobec zwierząt.

O wadze publikacji *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?* świadczy fakt, że dzięki przedstawieniu liczbowych wyników monitoringu wszyscy, którym zależy na dobrostanie zwierząt, nie muszą już, jak napisali autorzy raportu, poruszać się w obrębie przypuszczeń, niedopowiedzeń, a częstokroć także uprzedzeń. Raport dostarcza bowiem narzędzie do rzeczowej dyskusji i dane, dzięki którym można podjąć merytoryczne działania na rzecz wprowadzenia korzystnych dla zwierząt zmian, a także wskazać, co jeszcze wymaga poprawy, jeśli mowa o egzekucji zapisów u.o.z.. Te same cele przyświecały zresztą autorom niniejszej publikacji, która ma za zadanie aktualizację danych przedstawionych 5 lat temu oraz ponowne sformułowanie rekomendacji na przyszłość w wymiarze działania aparatu sprawiedliwości. Jednak zarówno w raporcie z 2016

¹⁰ *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji*, raport przygotowany przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt Ekostraż, Kraków–Wrocław 2016, <https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/2016/03/CzarnaOwca-NMP-RAPORT-1.pdf> [dostęp: 12.07.2021].

roku, jak i w poniższej publikacji nie chodzi tylko o usprawnienie procedur policyjnych i sądowych, lecz również o zmianę społecznej świadomości w zakresie prawnej ochrony zwierząt.

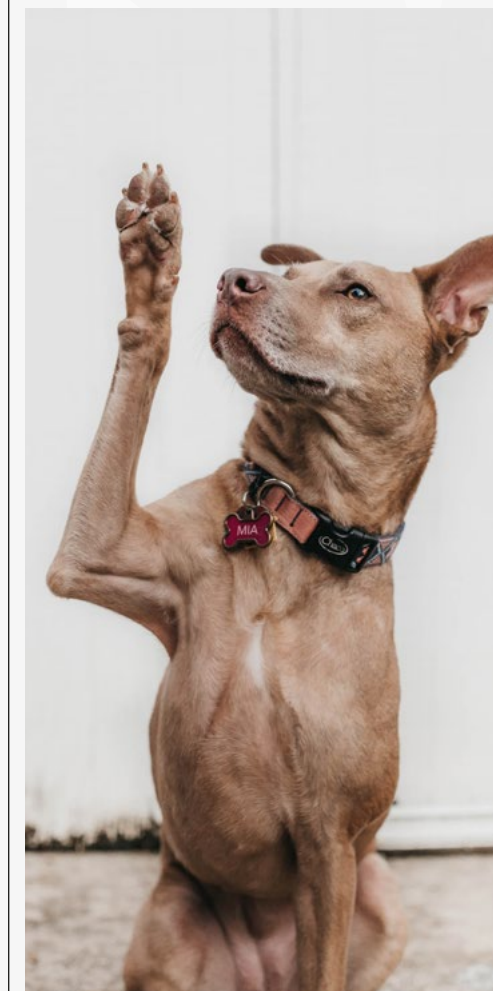
Trudno nie skomentować wniosków płynących z publikacji *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?* inaczej, niż mówiąc, że wyłania się z nich poważny problem ze stanem ochrony prawnej zwierząt w Polsce. **W podsumowaniu raportu można przeczytać, że ponad 74% spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom w Polsce kończy się odmową wszczęcia lub umorzeniem dochodzenia¹¹. Tylko około 19% postępowań znajduje swój finał w sądzie.** Zasadniczą przyczyną odmów wszczęcia oraz umorzeń dochodzeń w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom jest brak faktycznych podstaw oskarżenia oraz brak ustawowych znamion czynu zabronionego. Te dane są szczególnie istotne, jeśli skonfrontować je z postulatami formułowanymi przez opinię publiczną, która nierzadko domaga się bardziej surowych kar dla sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom, a przede wszystkim wystawia negatywną ocenę czynnościom podejmowanym przez jednostki policji i prokuratury w zakresie ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom. Stan praworządności w Polsce, jeśli chodzi o poszanowanie praw zwierząt, oddaje pojawiająca się w raporcie informacja, że 32% ankietowanych obywateli wskazało, że ich zgłoszenia dotyczące czynów zabronionych przez u.o.z. kierowane do jednostek policji lub prokuratury nie zostały potraktowane poważnie. Prowadzi to do pesymistycznej konkluzji, że – jak formułują to autorzy raportu z 2016 roku – „z prawną ochroną zwierząt w Polsce nadal nie wszystko jest w porządku i ciągle w miernym stopniu

zabezpiecza ona zwierzęta przed niehumanitarnym traktowaniem przez ludzi. Podkreślenia wymaga, że niniejszym badaniem objęto najbardziej podstawowy poziom działalności państwa w zakresie ochrony zwierząt, gdzie zwierzęta występują w roli ofiar przemocy i innych form często sadystycznego okrucieństwa ze strony człowieka. Stąd też poczynione ustalenia w tym zakresie można uznać za symptomatyczne dla skuteczności działań organów polskiego państwa w zakresie ochrony zwierząt także w innych jej dziedzinach”.

W podsumowaniu raportu *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?* autorzy wskazują, że **sprawcy przestępstw przeciwko zwierzętom są skazywani przede wszystkim na kary pozbawienia wolności, przy czym wykonanie 86% spośród tych kar jest przez sądy warunkowo zawieszanych na okres próby.** Kary bezwzględnego więzienia orzekane były przez sądy sporadycznie jako wyjątek od zasady jej nieorzekania. Najrzadszym przypadkiem okazał się ten, w którym sądy wymierzały skazanym karę ograniczenia wolności (ponad 17% orzeczonych kar). Z kolei **w połowie spraw nie orzeczono wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom żadnych środków karnych.** A jeśli już je orzekano, to głównie w formie nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt. Średnia wysokość zasądzonej nawiązki wyniosła 740 zł. Jest to wyrazem nie tylko rangi, jaką w społeczeństwie polskim, ma u.o.z. i jej poszanowanie, ale też rangi, jaką mają w nim same zwierzęta.

Twórcom raportu sprzed pięciu lat przyświecał nie tylko cel, jakim było podsumowanie stanu przestrzegania praw zwierząt w Polsce, ale również sformułowanie w tym zakresie

¹¹ Tamże, s. 13.

rekomendacji na przyszłość¹². Wśród nich odnaleźć można między innymi postulat uproszczenia przepisów określających przedmiotowe i podmiotowe znamiona przestępstw w u.o.z. w celu jednoznacznego określenia katalogu zachowań niedozwolonych wobec zwierząt. W obecnej sytuacji bowiem wiele z nagannych w opinii społecznej zachowań wobec zwierząt nie musi być powiązanych z żadnym negatywnym wobec zwierząt nastawieniem sprawców, a zatem chociaż wiążą się z zadawaniem zwierzętom bólu lub cierpienia, bardzo często są wynikiem działania jedynie w zamiarze ewentualnym. Dalej rekomendowane było podniesienie wysokości kar za przestępstwa określone w ustawie oraz zróżnicowanie kar w zależności od zamiaru, w jakim działa sprawca przestępstwa. Twórcy raportu postulują w dalszej kolejności o orzekanie wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom przede wszystkim kar wolnościowych o znacznym stopniu dolegliwości (grzywna, ograniczenie wolności polegające na obowiązku świadczenia kontrolowanej pracy społecznej na rzecz zwierząt). **Zwiększenie sankcji karnej miałoby za zadanie odstraszenie ewentualnych sprawców, ale też stałoby się wyrazem zmiany miejsca, jakie zwierzęta zajmują w naszym społeczeństwie. Zbyt niskie wyroki w opinii wielu są bowiem zupełnie nieadekwatne do skali cierpienia zwierzęcia, jakiego sprawcą był człowiek.**

Jest jednak rzeczą oczywistą, że samo podwyższenie kar może nie być wystarczającym środkiem odstrasającym. Najważniejsza jest bowiem skuteczność w ściganiu sprawców przestępstw, ale też wykroczeń, czyli konsekwentne egzekwowanie prawa w tym zakresie. Jak bowiem wiadomo, **to nie wysoka kara jest największym „straszakiem”, ale jej nieuchronność.**

Dopóki osoby zgłaszające działania przeciwko ustawie będą spotykały się z brakiem interwencji ze strony policji albo z umarzeniem czy odmową wszczęcia postępowania, dopóty sytuacja nie ulegnie zmianie. Stąd w rekomendacjach autorów raportu znalazło się zwiększenie częstotliwości orzekania wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom określonych w u.o.z. środków karnych (nawiązka na cel związany z ochroną zwierząt, zakaz posiadania zwierząt). Dalej postulowano większe wykorzystanie w prawnej ochronie zwierząt postępowań w sprawach o wykroczenia z ustawy. Do wprowadzenia tych propozycji w życie wymagana byłaby nadto najpierw organizacja szkoleń dla funkcjonariuszy policji i straży gminnych w zakresie wykroczeń przeciwko ochronie zwierząt. Jest to bardzo ważny punkt raportu, gdyż zdaje się, że wiele z negatywnie ocenianych przez opinię publiczną oraz osoby działające na rzecz praw zwierząt działań służb mundurowych wynika właśnie z niedostatecznej znajomości zasad postępowania w obliczu takiego typu sprawców i przykładania niedostatecznej wagi do dotyczących takich właśnie wykroczeń i przestępstw zgłoszeń. Pomogłaby zatem tutaj również modyfikacja wadliwie skonstruowanych znamion wykroczeń dotyczących utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi, regulujących rozmnażanie zwierząt domowych oraz nakładających obowiązki na prowadzącego pojazd mechaniczny, który potrafił zwierzę.

U.o.z. niedługo osiągnie wiek 25 lat. Wydaje się, że ćwierć wieku to dostateczny czas, by jej zapisy utrwaliły się w społecznej świadomości. I by nieosobowy typ podmiotowości, jakimi są zwierzęta, był przez nas właśnie jako podmiotowość uznawa-

¹² Rekomendację przytaczam za raportem *Jak Polacy zنعają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji* – tamże, s. 92–93.

ny. Dereifikacja zwierzęcia (czyli przestanie traktowania go jako rzeczy) jest jednym z najważniejszych zadań nie tylko dla edukacji empatycznej, ale również dla prawodawstwa. Jednocześnie nadal powiększa się dystans między coraz bardziej wyrafinowaną etyką międzygatunkową a postępującą eksploatacją zwierząt. Analogicznie – rozdźwięk między tekstem prawa a rzeczywistością prawną pozwala niestety uznać dobrostan zwierząt w Polsce za iluzoryczny. Przepisy i ich egzekucję nadal usytuować należy nierzadko na przeciwległych biegunach. Brakuje w Polsce systemowego podejścia do ochrony praw zwierząt, a postępowania administracyjne i karne trwają bardzo długi czas, liczony niekiedy w latach.

Choć u.o.z. chroni fizyczny i psychiczny dobrostan zwierząt, to humanitarne traktowanie każdego zwierzęcia nie jest nadal powszechną normą podbudowaną fundamentami aksjologicznymi. Tymczasem **ochrona zwierząt przed krzywdą powinna być przeciwieństwem zadaniem aparatu prawnego** (dotyczy to także, co nie jest tak oczywiste w świetle orzecznictwa, zwierząt hodowlanych). Analizując kwestię ochrony praw zwierząt w Polsce, nie sposób pominąć kwestię nieadekwatności orzecznictwa w tym zakresie z badaniami opinii publicznej i pojęciem sprawiedliwości społecznej. W przepisach brakuje tych, które chronią zwierzę/ofiarę niezależnie od kwalifikacji prawnej czynu, z jaką mamy do czynienia, a społeczny model egzekwowania przepisów zastąpił model instytucjonalny, państwowy.

Na podstawie raportu *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?* wyłania się poważny problem z ochroną prawną zwierząt

w Polsce. Celem niniejszego raportu jest aktualizacja danych z poprzednich badań – pokazanie, czy traktowanie zwierząt uległo zmianie, czy zmienił się charakter wykroczeń i przestępstw przeciw zwierzętom, na ile rekomendacje zawarte w publikacji powstałej pięć lat temu znalazły przełożenie na rzeczywiste działania. Czy więc sytuacja prawna zwierząt w naszym kraju jest w 2021 roku choć trochę inna (lepsza?) od tej z roku 2016?

„Analizując kwestię ochrony praw zwierząt w Polsce, nie sposób pominąć kwestię nieadekwatności orzecznictwa w tym zakresie z badaniami opinii publicznej i pojęciem sprawiedliwości społecznej.”

Źródła danych oraz sposób ich analizy

Aby odpowiedzieć na pytanie, czy sytuacja prawna zwierząt w Polsce jest inna od tej sprzed ponad pięciu lat, należy sięgnąć do danych, które pozwalają na przeniesienie dyskusji z obszaru przypuszczeń i emocji na płaszczyznę faktów społecznych i prawnych. W tym celu należy zebrać i poddać analizie dane, wierząc, że praca ta da podwaliny pod refleksję oraz działanie zmierzające ku realnej poprawie dobrostanu zwierząt w Polsce.

Przedstawione w raporcie dane dotyczące statystyk przypadków znęcania się nad zwierzętami zebrane zostały w trybie dostępu do informacji publicznej (na podstawie art. 2 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, tj. Dz.U. 2020 poz. 2176, dalej jako "u.d.i.p."). Wnioski zostały skierowane do wszystkich polskich prokuratur okręgowych, sądów rejonowych, okręgowych oraz apelacyjnych.

W zakresie prokuratur okręgowych wnioski miały na celu uzyskanie następujących danych statystycznych:

1. ogólnych danych statystycznych dotyczących liczby spraw o przestępstwa z art. 35 ust. 1, 1a oraz 2 u.o.z. (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 122) zarejestrowanych i rozpatrzonych merytorycznie

odmową wszczęcia dochodzenia, umorzeniem dochodzenia lub skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, pod nadzorem kierowanych przez prokuraturę okręgową jednostek prokuratury odpowiednio dla lat 2017, 2018 oraz 2019;

2. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 1 – o wyszczególnienie wynikających z prawa procesowego podstaw prawnych decyzji merytorycznych kończących postępowanie w sprawie, tj. postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia lub o umorzeniu dochodzenia oraz zanonimizowanych skanów ww. dokumentów w przypadku, gdy sporządzono dla nich uzasadnienie;

3. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 1 – o wyszczególnienie liczby spraw, w których skierowano

do sądu akt oskarżenia oraz o dane statystyczne dotyczące wyniku ww. spraw, tj. dane dotyczące orzeczeń kończących postępowanie w sprawie, w tym w szczególności dane dotyczące wymiaru kar oraz zastosowanych środków karnych oraz o zanonimizowane skany tych orzeczeń lub postanowień, w których sporządzono uzasadnienie;

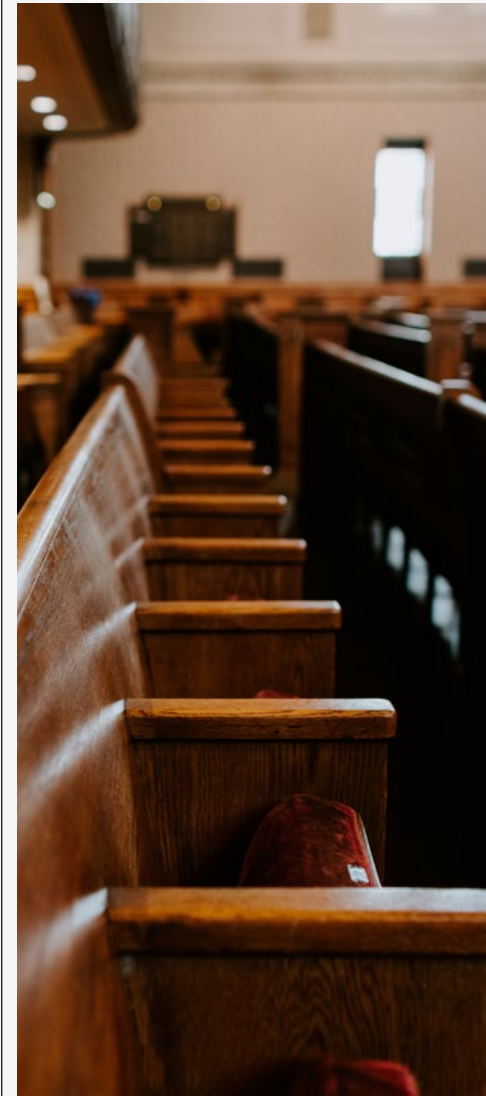
4. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 1 i 2 – o dane statystyczne dotyczące udziału w postępowaniu organizacji pozarządowych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt;
5. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 3 – o dane statystyczne dotyczące udziału w postępowaniu organizacji pozarządowych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt;
6. w ramach powyższych informacji wskazanych w punktach 1–3 – o dane statystyczne dotyczące zwierząt domowych, zwierząt gospodarskich, zwierząt laboratoryjnych, zwierząt wolno żyjących, zwierząt bezdomnych w rozumieniu u.o.z..

W zakresie sądów powszechnych wnioski obejmowały uzyskanie następujących danych:

1. ogólnych danych statystycznych dotyczących liczby spraw o przestępstwa oraz wykroczenia z art. 35 ust. 1, 1a oraz 2 u.o.z. (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 122) prowadzonych przez tut. Sąd dla lat 2017, 2018 oraz 2019;

2. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 1 – o dane statystyczne dotyczące wyniku ww. spraw, tj. dane dotyczące prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawie wraz ze wskazaniem wraz ze wskazaniem kwalifikacji prawnej czynu, w tym także dane dotyczące wymiaru orzeczonych kar lub środków karnych (w tym także zastosowanie środków probacyjnych), płeć sprawcy oraz o zanonimizowane skany tych orzeczeń lub postanowień, w których sporządzono uzasadnienie;
3. w ramach powyższych informacji wskazanych w punkcie 1 i 2 – o dane statystyczne dotyczące udziału w postępowaniu organizacji pozarządowych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt;
4. w ramach powyższych informacji wskazanych w punktach 1–3 – o dane statystyczne dotyczące zwierząt domowych, zwierząt gospodarskich, zwierząt laboratoryjnych, zwierząt wolno żyjących, zwierząt bezdomnych w rozumieniu u.o.z..

W ramach przyjętych na potrzeby poniższego raportu założeń dotyczących ww. wniosków, kwestią pierwszorzędą było uzyskanie liczby zarejestrowanych w danym okresie spraw, jak również ich wyniki, tzn. informacji, jak się zakończyły. Zestawienie powyższych danych pozwala stwierdzić, jaki odsetek spraw jest umarzanych oraz z jakich względów, jak również ile z tych spraw jest przedmiotem postępowań sądowych oraz jaki jest ich wynik. Pozostałe dane, których dotyczyły wnioski, mają charakter danych dodatkowych, które mają na celu przedstawienie szerszej perspektywy na temat.

Dodatkowe dane, o które wnioskowano, obejmowały:

1. zanonimizowane kopie wyroków sądowych w sprawach, w których sporządzone zostało uzasadnienie,
2. udział w postępowaniach organizacji pozarządowych, których statutowym celem jest ochrona zwierząt,
3. informację o tym, jakich zwierząt dotyczyły toczące się postępowania.

Co się tyczy wyroków sądowych, to duża część odpowiadających organów przesłała kilka lub wszystkie posiadane przez siebie orzeczenia wraz z uzasadnieniami. Spośród powyższych wybrane zostało kilka spraw, które wyróżniały się z uwagi na rozstrzygnięcie lub ze względu na stan faktyczny. Zostały one zaprezentowane w rozdziale IV poniższej publikacji. Jeśli chodzi o udział organizacji pozarządowych w postępowaniach lub rodzaj zwierząt, których one dotyczyły, to zdecydowana większość pytanym przez nas organów nie posiadała danych w tym zakresie. Z uwagi na małą liczbą przesłanych odpowiedzi, kryteria te nie zostały wzięte pod uwagę w niniejszym raporcie.

W ramach ogólnych wniosków wyciągniętych z nadesłanych odpowiedzi zauważyć też należy, iż spora część prokuratur oraz sądów nie posiada danych statystycznych, o które zostały zapytane we wniosku lub też wyodrębnienie tych danych nie jest możliwe. Część organów przed udzieleniem informacji zobowiązała Stowarzyszenie do wykazania szczególnej istotności

dla interesu publicznego w pozyskaniu danych, co do których uznano, iż stanowią informację przetworzoną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 u.d.i.p.

Należy zatem podkreślić, że analizowane poniżej dane nie obejmują wszystkich prokuratur i sądów, a jedynie te, które udzieliły odpowiedzi w sposób umożliwiający przyporządkowanie danych liczb do konkretnych kryteriów.

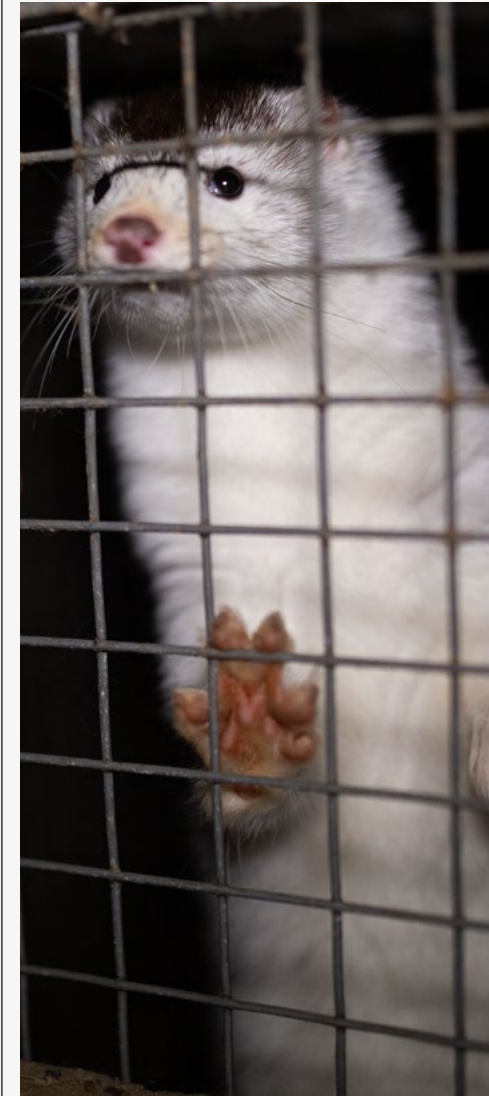
Obrane kategorie obejmowały:

1. W zakresie danych otrzymanych z prokuratur:
 - a. ilość spraw,
 - b. ilość spraw umorzonych,
 - c. ilość spraw zakończonych odmową wszczęcia postępowania,
 - d. ilość spraw zakończonych skierowaniem do sądu aktu oskarżenia, wniosku w trybie art. 335 kpk lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania,
 - e. ilość spraw zakończonych w inny sposób (zawieszenie postępowania, przekazanie innej jednostce, połączenie do innej sprawy).
2. W zakresie danych otrzymanych od sądów:
 - a. ilość spraw,
 - b. ilość spraw, w których orzeczono o pozbawieniu wolności,
 - c. ilość spraw, w których orzeczono o pozbawieniu wolności w zawieszeniu,
 - d. ilość spraw, w których orzeczono o ograniczeniu wolności,

- e. ilość spraw, w których orzeczono o grzywnie,
- f. ilość spraw, w których orzeczono o warunkowym umorzeniu postępowania,
- g. ilość spraw, w których orzeczono o umorzeniu postępowania,
- h. ilość spraw, w których orzeczono o przepadku zwierzęcia,
- i. ilość spraw, w których orzeczono środek karny,
- j. ilość spraw, w których orzeczono nawiązkę.

Powyższe dane zostały wyodrębnione dla lat 2017, 2018 i 2019. Analiza przedstawiona w niniejszym raporcie opiera się na porównaniu tych danych w różnych konfiguracjach i wyciągnięciu wniosków na ich podstawie.

Jak już wcześniej wspomniano, nie było możliwe zebranie danych ze wszystkich prokuratur czy sądów powszechnych, a analizie poddano jedynie te odpowiedzi, które umożliwiły dokonanie klasyfikacji zgodnie z powyższym schematem. **Wysuniętych poniżej wniosków z pewnością nie można postrzeżać jako dających pełny obraz prawnej ochrony zwierząt w Polsce, o czym należy pamiętać powołując się na niniejszy raport.** Dane te stanowią jedynie zaobserwowane tendencje, które potwierdzają głosy podnoszone w środowisku prozwierzęcym, iż sytuacja w zakresie prawnej ochrony zwierząt nie należy do najlepszych i wymaga wprowadzenia zmian.

Wyniki monitoringu prokuratur i sądów w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom

193 prokuratury z 34 okręgów z całego kraju

Analiza danych otrzymanych od Prokuratur z lat 2017–2019 pozwoliła na dokonanie porównania z wynikami z lat 2012–2014 zawartych w raporcie “Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami” oraz na sformułowanie wniosków na podstawie wynikającej

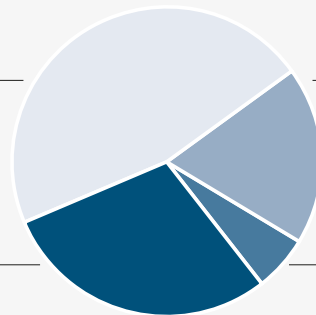
z nich praktyki i tendencji. **W latach 2017–2019 w objętych badaniem prokuraturach zarejestrowano łącznie 4748 spraw o przestępstwa z art. 35 u.o.z., z czego:**

46,42%

spraw zakończyło się umorzeniem dochodzenia

29,36%

spraw zakończyło się odmową wszczęcia dochodzenia

18,64%

spraw zakończyło się wniesieniem do sądu aktu oskarżenia

5,58%

spraw zakończyło się w inny sposób (zawieszenie postępowania, przekazanie innej jednostce, połączenie do innej sprawy)

Wyniki monitoringu prokuratur w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom

W przypadku **75,78%** zarejestrowanych spraw o przestępstwa z art. 35 u.o.z. prokuratorzy podejmowali samodzielnie albo zatwierdzali decyzje organów ścigania o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu dochodzenia.

Stosunek spraw umorzonych i tych, co do których odmówiono wszczęcia dochodzenia do spraw, w przypadku których wniesiono do sądu akt oskarżenia pozostaje na podobnym poziomie co w latach 2012–2014 (Raport Fundacji Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenia Ochrony Zwierząt Ekostraż pt. *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami?*), z nieznacznym wzrostem w przypadku spraw zakończonych umorzeniem dochodzenia (42,6% w latach 2012–2014) oraz zmniejszoną liczbą spraw zakończonych wniesieniem aktu oskarżenia (19,2% w latach 2012–2014).

Poza umorzeniami, zarejestrowane sprawy mogą zostać zakończone poprzez odmowę wszczęcia dochodzenia. W latach 2017–2019 wszczęcia dochodzenia w sprawach o przestępstwa z art. 35 u.o.z. Odmawiano z następujących, przewidzianych w przepisach postępowania karnego powodów:

W 46,52%

z powodu ustalenia, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia (art. 17 § 1 pkt. 1 kpk)

W 52,97%

ponieważ uznano, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt. 2 kpk).

Ponadto, w jednostkowych przypadkach jako przyczynę odmowy wszczęcia dochodzenia wskazywano znikomą społeczną szkodliwość czynu. (Dane odnośnie przyczyny odmowy wszczęcia dochodzenia podano dla 589 spraw). W tych przypadkach organy ścigania podjęły decyzję wskazującą, iż społeczna szkodliwość popełnionego czynu była niższa niż znikoma.

W porównaniu z danymi z lat 2012–2014 odnotowano wzrost procentowego udziału przypadków, w których powołano się na art. 17 § 1 pkt. 2 kpk (stwierdzenie, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego) – **w latach 2012–2014 zakończyło się tak 37% spraw**, tj. niemal o 10 punktów procentowych mniej niż w latach 2017–2019. Jednocześnie **zmałał procentowy udział spraw, w których powołano się na art. 17 § 1 pkt. 1 kpk** (ustalenie, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia) – **w latach 2012–2014 wynosił on 61%**.

Wyniki monitoringu prokuratur w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom

Odrębnym sposobem na zakończenie sprawy jest jej umorzenie. W latach 2017–2019 śledztwa w sprawach o przestępstwa z art. 35 u.o.z. umarzano z następujących przyczyn:

W 35,82%

z powodu ustalenia, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia (art. 17 § 1 pkt. 1 kpk)

W 39,82%

ponieważ uznano, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt. 2 kpk).

W 23,09%

z uwagi na brak podstaw do wniesienia aktu oskarżenia (art. 322 § 1).

W jednostkowych przypadkach jako przyczynę umorzenia śledztwa wskazywano znikomą społeczną szkodliwość czynu, śmierć oskarżonego lub przedawnienie karalności. (Dane odnośnie przyczyny umorzenia śledztwa podano dla 1100 spraw).

W latach 2012–2014 za przyczynę umorzenia dochodzeń podawano w większości stwierdzenie, że czynu nie popełniono (art. 17 § 1 pkt. 1 kpk) – **41%**, a więc o 7 punktów procentowych więcej niż w latach 2017–2019. **Największą różnicę stanowi procentowy udział przypadków, w których powołano się na art. 17 § 1 pkt. 2 kpk** (brak znamion czynu zabronionego) – **w latach 2012–2014 29% spraw**, tj. o ponad

10 punktów procentowych mniej niż w latach 2017–2019.

W porównaniu z latami 2012–2014 odnotowano także spadek udziału procentowego spraw umorzonych z uwagi na brak podstaw do wniesienia aktu oskarżenia (art. 322 § 1) – **z 29% na 23,09%**.

Sądy

W sądach objętych badaniem zarejestrowano **2220** spraw dotyczących przestępstw z u.o.z.; co do 148 nie podano kompletnej informacji na temat orzeczenia, więc podane procenty są liczone od **2072** spraw.

Warty podkreślenia jest fakt, iż aż **82,3%** wszystkich przeprowadzonych spraw zakończyło się **wymierzeniem kary**. Na podstawie tego wyniku da się wyodrębnić konkretne rodzaje sankcji, jakie orzekane były w stosunku do sprawców. Z uzyskanych danych wynika, że:

W latach 2017–2019 znacząco spadł udział procentowy **kar pozbawienia wolności** – w badanym okresie było to **37,6%**, gdzie w latach 2012–2014 kary pozbawienia wolności stanowiły 53,7% wszystkich kar.

Jednocześnie wzrósł stosunek **kar bezwzględnego pozbawienia wolności** do **kar pozbawienia wolności w zawieszeniu**, które stanowią tylko **57,4%** w porównaniu z 86% z lat 2012–2014. Oznacza to, że sądy coraz częściej

„Aż 82,3% wszystkich przeprowadzonych spraw zakończyło się wymierzeniem kary.”

Wyniki monitoringu prokuratur w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom

wymierzają kary bezwzględnego pozbawienia wolności, nie przyznając swojego rodzaju złagodzenia jakim jest zawieszenie tej kary.

Kolejną tendencją, jaką należy odnotować jest wzrost udziału **kary grzywny – 34,9%** w latach 2017–2019. W latach 2012–2014 było to 28,4%.

W ostatnich latach sądy coraz częściej wymierzają **karę ograniczenia wolności** – stanowiła ona **27,5%** wszystkich kar, kiedy w porównaniu z latami 2012–2014 jej udział wyniósł 17,9%. Wymierzana jest ona najczęściej w przypadkach, kiedy popełniony czyn odznaczał się pewnym stopniem okrucieństwa – tak jak pokazuje to wyrok Sądu Rejonowego w Raciborzu z dnia 21 grudnia 2018 w sprawie o sygnaturze akt IIK 716/18, gdzie *oskarżony działając poza warunkami dopuszczającymi zabijanie zwierząt, usiłował zabić psa rasy mieszanej w wieku około roku i sześciu miesięcy (...) poprzez jego uderzenie tępym narzędziem oraz zakopanie żywcem w ziemi i nakrycia miejsca zakopania blachą z dachu ciągnika, czym działał ze szczególnym okrucieństwem, lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na podjętą interwencję policji*. Za ten czyn wymierzono karę siedmiu miesięcy ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze dwudziestu godzin w stosunku miesięcznym. Dodatkowo, Sąd w stosunku do sprawcy orzekł środek karny w postaci zakazu posiadania zwierząt na okres siedmiu lat.

Budzące przerażenie wydaje się, że w przypadkach celowego zabicia zwierzęcia, nieraz w sposób daleki od humanitarnego, zdarzało się, że sądy nie orzekały środka karnego w postaci **zakazu posiadania zwierząt**. Tak jak miało to miejsce w sprawie o sygnaturze akt IIK 210/18 w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia – Śródmieścia Wydział, gdzie w wyroku z dnia 28 maja 2018 ustalono, że *w dniu 20 grudnia 2016 właściciel psa rasy pitbull (...) działając z bezpośrednim zamiarem pozbawienia go życia, zadał mu ranę kłutą po stronie prawej w piątej przestrzeni międzyżebrowej o długości 3 centymetrów oraz ranę kłutą po stronie lewej za łukiem żebrowym o długości 2 centymetrów doprowadzając go do przecięcia płata doogonowego prawego płuca i w konsekwencji masywnego krwotoku oraz wstrząsu hipowolemicznego powodującego zgon wskazanego zwierzęcia*. W tej sprawie sąd wymierzył karę 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz nawiązkę w wysokości 1000 zł na rzecz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami Schronisko dla Bezdomnych Zwierząt we W(...)

Ponadto, oprócz podstawowych kar jakimi są pozbawienie wolności, ograniczenie wolności oraz grzywna wymierzone są środki karne, które w pewien sposób „personalizują” karę dostosowując ją do szkodliwości popełnionego czynu, okoliczności zdarzenia czy osobistych cech sprawcy.

Najchętniej stosowanym środkiem karnym była **nawiązka, którą zastosowano w 50% wszystkich prowadzonych spraw**.

Wyniki monitoringu prokuratur w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom

Dobry przykład na to, jak często wymierzana jest **kara grzywny wraz z nawiązką** stanowi wyrok Sądu w Moglinie z dnia 16 października 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IIK 287/17, w którym sprawca *znęcał się nad zwierzętami w ten sposób, że kierując samochodem (...) podczas jazdy wyrzucił przez okno trzy małe koty, w wyniku czego jeden poniósł śmierć na miejscu, a dwa oddaliły się w nieznanym kierunku*. Sąd za ten czyn wymierzył karę grzywny w wymiarze 100 stawek dziennych, przyjmując jedną stawkę za równą kwocie 40 zł, a także orzekł nawiązkę na rzecz Stowarzyszenia ANIMALS Towarzystwo Pomocy Zwierzętom w Bydgoszczy w wysokości 2000 złotych.

Innym środkiem karnym, który sąd może orzec w przypadku popełnienia przestępstwa z u.o.z. jest **przepadek zwierząt**. Środek ten zastosowano tylko w przypadku **21,5%** spraw, co może budzić uzasadnione zastrzeżenia, gdyż **większość zwierząt, które doznały krzywdy pozostaje pod pieczę swoich oprawców**.

Poza licznymi przypadkami orzeczenia kary, sądy również postanawiały o umorzeniu spraw. **Umorzone zostało 12,6% spraw** (9,7% wszystkich spraw umorzone warunkowo)

Za istotną informację należy uznać, że w znacznej większości spraw nie dochodzi do pozbawienia wolności oprawcy – **odnotowano tylko 234 kary pozbawienia wolności na 2072 sprawy**.

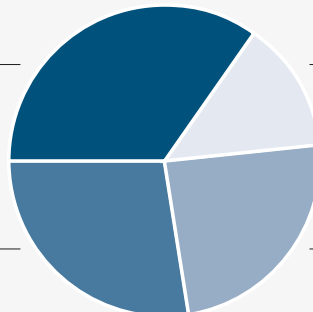
Udział procentowy rodzajów wymierzonych kar:

34,9%

grzywna

27,5%

ograniczenie wolności

13,7%

pozbawienie wolności

23,9%

pozbawienie wolności w zawieszeniu

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Bochnia II K 216/18	Znęcał się nad psem, przetrzymując go w stanie rażącego zaniedbania (widoczna choroba uzębienia, skóry, okrywy włosowej i stanu zapalnego kanałów słuchowych) w nieocieplonej budzie w nieoczyszczonym z błota i odchodów miejscu podwórza.	warunkowe umorzenie na okres próby 2 lat świadczenie pieniężne w kwocie 300 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej zakaz posiadania psów na okres 1 roku
Bochnia II K 42/19	Znęcał się nad psem, utrzymując go w stanie rażącego zaniedbania w kojcu nieoczyszczonym z odchodów i innych nieczystości, nie zapewniając psu wystarczającej ilości ruchu, co doprowadziło do pojawienia się choroby kojcowej oraz nadwagi. Znęcał się nad drobiem, który utrzymywał w stanie rażącego zaniedbania, w klatce uniemożliwiającej zachowanie naturalnej pozycji i narażającej na oddziaływanie wysokich temperatur.	warunkowe umorzenie na okres próby 1 roku 1500 zł nawiazki na cel związany z ochroną zwierząt 1500 zł na tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika fundacji będącej stroną w procesie 100 zł opłaty oraz 70 zł kosztów sądowych
Chełm VII K 595/19	Zabiła własnego kota, chwytając go za tylne łapy i kilkakrotnie uderzając jego głową o podłogę.	warunkowe umorzenie na okres próby 1 roku świadczenie pieniężne w kwocie 200 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Gdańsk-Południe X K 88/17	Ze szczególnym okrucieństwem znęcał się nad psem płci żeńskiej w ciąży mnogiej w ten sposób, że umyślnie uderzał go szpadlem po głowie powodując wieloodłamowe złamanie kości czołowej i doprowadzając do jego śmierci.	• 1 rok pozbawienia wolności (kara łączna za 5 przestępstw – 1 rok i 6 miesięcy) • 1000 zł napiwki na cel związany z ochroną zwierząt
Gdańsk-Południe X K 620/17	Ze szczególnym okrucieństwem dokonał zabicia trzech szczeniaków psów, uderzając je ostrym końcem szpadla po całym ciele i głowie.	• 4 miesiące pozbawienia wolności • zakaz posiadania zwierząt na okres 5 lat • 500 zł napiwki na cel związany z ochroną zwierząt • 100 zł kosztów sądowych i 120 zł opłaty
Gdańsk-Południe X K 894/17	Poprzez oddanie strzału z broni pneumatycznej doprowadził do uśmiercenia kotki, która weszła na jego posesję.	• 6 miesięcy pozbawienia wolności • 1500 zł na rzecz właścicielki kota • 1000 zł napiwki na cel związany z ochroną zwierząt • przepadek broni pneumatycznej • 516 zł tytułem zwrotu kosztów obrony z urzędu

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Kluczbork II K 108/19	Ze szczególnym okrucieństwem zabił własnego psa, tj. sukę, wielokrotnie uderzając ją w głowę twardym i tępym przedmiotem w postaci siekiery.	• 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata • zakaz posiadania wszelkich zwierząt na okres 10 lat • 5000 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt • 310 zł kosztów sądowych oraz 120 zł opłaty
Kraśnik II K 137/18	Zabił własnego psa, którego znalazł w ciężkim stanie, strzelając do niego z broni palnej.	• warunkowe umorzenie na okres próby 1 roku • świadczenie pieniężne w kwocie 300 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej • 308,94 zł kosztów sądowych
Krosno II K 1112/19	Znęcał się nad psem poprzez utrzymywanie go w stanie rażącego zaniedbania żywieniowego, doprowadzając do skrajnego wychudzenia i odwodnienia z objawami anemii oraz nie zapewnił mu właściwej opieki lekarskiej, co skutkowało wystąpieniem pasożytów zewnętrznych, guzami o podłożu nowotworowym, zapaleniem pęcherza moczowego i dróg rodnych.	• 4 miesiące pozbawienia wolności • zakaz posiadania zwierząt na okres 6 lat • przepadek zwierzęcia • wywieszenie wyroku na tablicy Urzędu Gminy w miejscu zamieszkania przez okres 6 miesięcy

Sąd Rejonowy	Popołniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Krosno II K 92/19	Zabiła psa, używając do tego narzędzia o przekroju okrągłym, którym uderzyła zwierzę, przerywając ciągłość rdzenia kręgowego.	• warunkowe umorzenie na okres próby 2 lat • zakaz posiadania zwierząt na okres 2 lat • 885,60 zł tytułem zwrotu kosztów obrony z rządu
Krosno II K 640/17	Zabiła trzy koty poprzez utopienie ich w wiadrze z wodą.	• 1500 zł grzywny
Krosno II K 573/17	Znęcał się nad kotem poprzez niekarmienie go.	• 4 miesiące ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie)
	2. Ze szczególnym okrucieństwem znęcała się nad psem – suką poprzez głodzenie jej, trzymanie na zbyt krótkim łańcuchu, który wrzynał się jej w szyję oraz trzymanie jej na zewnątrz budynku przy temperaturze – 16°C. Dokonała także zabicia pięciu szceniąt psa oraz kota poprzez przebicie ich ostrym narzędziem.	• 4 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu na 1 rok • zakaz posiadania zwierząt domowych na okres 2 lat • po 200 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt

Sąd Rejonowy	Popołniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Łask VII K 229/17	Zabił własnego psa, uderzając go drewnianym kijem w głowę.	• 3 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu na 1 rok • wywieszenie wyroku na tablicy Urzędu Miejskiego w miejscu zamieszkania przez okres 14 dni • 500 zł nawiązki na rzecz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami • 125,51 zł kosztów sądowych i 60 zł opłaty
Mogilno II K 287/17	Podczas jazdy samochodem wyrzucił przez okno trzy małe koty, w wyniku czego jeden poniósł śmierć na miejscu, dwa po upadku oddaliły się w nieznanym kierunku.	• 4000 zł grzywny • 2000 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt • 195 zł kosztów sądowych i 400 zł opłaty
Oława II K 397/18	Znęcał się nad psem rasy Bernardyn, skrajnie zaniedbując go, utrzymując w niewłaściwych warunkach bytowych oraz nie zapewniając mu niezbędnej opieki weterynaryjnej, dopuszczając do niewyobrażalnego cierpienia zwierzęcia.	• warunkowe umorzenie na okres próby 1 roku

Sąd Rejonowy	Popołniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Piotrków Trybunalski VII K 544/17	Wrzucił do rzeki reklamówkę, w której znajdowały się 3 lub 4 szczenięta.	• 1 rok ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cel społeczny w wymiarze 30 godzin miesięcznie) • zakaz posiadania zwierząt na okres 3 lat • 70 zł kosztów sądowych
Płock VII K 464/18	Zabił sukę rasy mieszanej uderzając ją w głowę łopatą.	• 5 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 1 rok • 1000 zł na rzecz właściciela psa • 190 zł kosztów sądowych
Racibórz II K 350/18	Ze szczególnym okrucieństwem zabiła 2 szczury znajdujące się w klatce wyrzucając je z trzeciego piętra budynku mieszkalnego.	• 1 rok i 2 miesiące ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cel społeczny w wymiarze 20 godzin miesięcznie) • zakaz posiadania zwierząt na okres 4 lat • 500 zł nawiązki na rzecz Towarzystwa Ochrony zwierząt • 1044,20 zł kosztów sądowych i 300 zł opłaty

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Racibórz II K 536/17	Zabił młodego kota uderzając go pięścią po całym ciele.	• 6 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cel społeczny w wymiarze 30 godzin miesięcznie) • zakaz posiadania zwierząt na okres 2 lat • 260,40 zł kosztów sądowych i 120 zł opłaty
Racibórz II K 716/18	Usiłował ze szczególnym okrucieństwem zabić psa poprzez jego uderzenie tępym narzędziem oraz zakopanie żywcem w ziemi i nakrycie miejsca zakopania blachą.	• 7 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cel społeczny w wymiarze 20 godzin miesięcznie) • zakaz posiadania zwierząt na okres 7 lat • przepadek psa • 1500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt • 70 zł kosztów sądowych i 180 zł opłaty
Strzelce Krajeńskie II K 122/18	Wyrzucił żywe noworodki szczeniąt do pojemnika na odpady, co doprowadziło do ich śmierci.	• 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata • zakaz posiadania zwierząt na okres 3 lat

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Strzelce Krajeńskie II K 112/17	Nie udzielił pomocy kotu, któremu kosiarka obciąła część łapy oraz część ogona, czym dopuścił się znęcania się nad zwierzęciem.	• 3 miesiące ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie) • przepadek kota • 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt • 100 zł kosztów sądowych i 60 zł opłaty
Świecie II K 408/17	Zabił samicę kota strzelając do niej z broni pneumatycznej.	• 3000 zł grzywny • przepadek broni • 300 zł opłaty i poniesienie kosztów sądowych
Warszawa Śródmieście II K 808/16	Dopuściła się rażącego zaniedbania wobec psa poprzez zaniechanie leczenia go, powodując u niego skrajne zagłodzenie i trwałe uszkodzenie nerek, a w efekcie śmierć zwierzęcia.	• 10 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie) • zakaz posiadania zwierząt na okres 5 lat • 204,95 zł kosztów sądowych i 180 zł opłaty

Sąd Rejonowy	Popełniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Wrocław – Śródmieście V K 1087/17	Znęcał się nad psem w ten sposób, że przetrzymywał go siłą w jednej pozycji, kopał go nogami oraz bił szczotką po całym ciele.	• 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata (kara łączna za 3 przestępstwa – 1 rok)
Wrocław – Śródmieście V K 27/18	Ze szczególnym okrucieństwem zabił psa uderzając go kamieniem, co spowodowało wklonowanie kości czołowej czaszki z następowym rozerwaniem mózgu i doprowadziło do zgonu zwierzęcia.	• 8 miesięcy pozbawienia wolności (uprzednio skazany za inne przestępstwa)
Wrocław-Śródmieście II K 118/18	Ze szczególnym okrucieństwem pozbawił życia szczeniaka psa.	• 1 rok pozbawienia wolności (kara łączna za 9 przestępstw – 2 lata i 6 miesięcy) • zakaz posiadania zwierząt na okres 10 lat • 1000 zł nawiązki na rzecz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami
Wrocław-Śródmieście II K 210/18	Działając z bezpośrednim zamiarem pozbawienia życia, zadał psu dwie rany kłute, doprowadzając do przecięcia płuca i masywnego krwotoku, co doprowadziło do śmierci zwierzęcia.	• 10 miesięcy pozbawienia wolności • 1000 zł nawiązki na rzecz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami

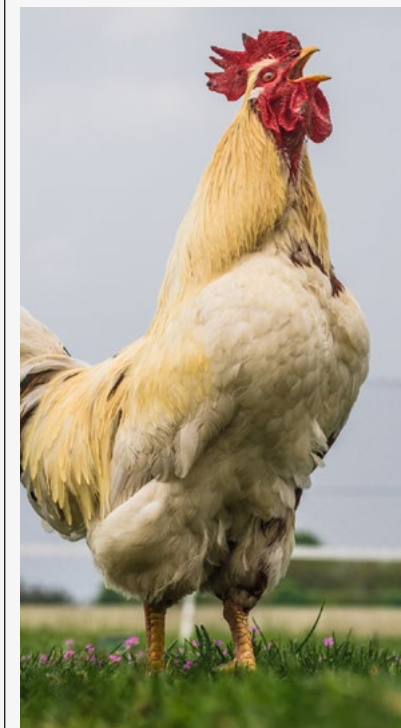
Podsumowanie – wnioski i zalecenia na przyszłość

Zaprezentowane w poprzednich rozdziałach dane wyraźnie wskazują, iż **poziom ochrony prawnej zwierząt w Polsce wymaga gruntownej poprawy i zainteresowania ze strony instytucji państwowych**. Z przyczyn systemowych, takich jak przeciążenie wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiednich specjalistów w jego strukturach oraz wciąż dość konserwatywne postrzeganie problematyki praw i ochrony zwierząt, **należy uznać za niezbędne utworzenie nowej, dedykowanej wyłączenie staniu na straży prawnej ochrony zwierząt instytucji – Rzecznika Ochrony Zwierząt**.

Trzeba także odnieść się do funkcjonujących obecnie instytucji i organów, które w założeniu mają realizować pewne zadania związane z dobrostanem zwierząt, takich jak Pełnomocnik ds. Ochrony Zwierząt oraz Powiatowa Inspekcja Weterynaryjna.

Mówiąc o stanowisku pełnomocnika ds. Ochrony zwierząt należy zauważyć, że jest to funkcja działająca w obrębie Ministerstwa Rozwoju Rolnictwa i Wsi. Pełnomocnik jest powoływany i odwoływany przez reprezentującego go ministra. Jest więc to

funkcja znajdująca się w całości pod zwierzchnictwem szefa resortu. **Nie jest to samodzielny organ, niezależny od woli politycznej**. Osoba zajmująca tę pozycję nie jest powoływana na określoną kadencję – w każdym momencie może zostać odwołana przez przełożonego ministra. Ponadto, jest to organ głównie opiniodawczy oraz doradczy – ma za zadanie przede wszystkim opiniować projekty aktów prawnych w zakresie ochrony oraz dobrostanu zwierząt, a także identyfikować problemy w sferze, za którą odpowiada, oraz przedstawiać propozycje ich rozwiązania. **Pełnomocnik pozbawiony jest uprawnień, które pozwalałyby na bezpośrednie angażowanie się w sprawy związane z ochroną zwierząt**, takie jak wszczynanie i branie udziału w postępowaniach sądowych. Utworzenie funkcji pełnomocnika do spraw ochrony zwierząt jest jak najbardziej słusznym kierunkiem, jednakże jego zakres możliwości oraz status w strukturach organów państwowych nie dają odpowiednich instrumentów, do tego aby pełnomocnik był wystarczającym gwarantem poszanowania praw i ochrony zwierząt.

Na gruncie obowiązującego prawa, ustawodawca wyposażył powiatowych lekarzy weterynarii w pewne kompetencje, m.in. możliwość interwencyjnego odebrania zwierzęcia czy przeprowadzania kontroli na hodowlach i fermach. Mimo tego, wkład inspekcji weterynaryjnych w przestrzeganie i wzmacnianie dobrostanu zwierząt w Polsce jest niewielki. Uprawnienia, jakie zostały nadane inspekcjom i lekarzom weterynarii nie są wystarczające do skutecznego egzekwowania przepisów prawa. Ponadto, kontrole przeprowadzane przez inspekcję mają miejsce zbyt rzadko, a także zazwyczaj są zapowiadane podmiotowi, który ma być im poddany.

Nie ma również powodów do obaw o wkroczenie w obszar działalności organizacji pozarządowych, których statutowym celem jest ochrona zwierząt i przejęcie należących do kompetencji tych organizacji zadań, co hipotetycznie miałyby nastąpić wskutek utworzenia urzędu Rzecznika Ochrony Zwierząt. **Niezbędnym i wręcz pożądanym stanem jest współpraca Rzecznika Ochrony Zwierząt z organizacjami prozwierzęcymi, i jedynie współdziałanie tych podmiotów może doprowadzić do utrzymywania właściwego poziomu ochrony prawnej zwierząt w Polsce.** Jednym z głównych zadań Rzecznika Ochrony Zwierząt powinna być współpraca ze stowarzyszeniami i fundacjami, które działają na rzecz ochrony zwierząt. Stanie na straży dobrostanu zwierząt i egzekwowanie przepisów aktów normatywnych odnoszących się do zwierząt jest tak rozległą i wymagającą sferą, iż współistnienie i kooperacja podmiotów pozarządowych oraz państwowych usprawniłoby i uczyniło system ochrony zwierząt skuteczniejszym.

Tworząc urząd Rzecznika Ochrony Zwierząt powinno oprzeć się na funkcjonujących od wielu lat rozwiązaniach. Śladem, za którym warto podążać są konstrukcje prawne, wedle których działają państwowe organy rzecznicze, takie jak Rzecznik Praw Obywatelskich. Nie ulega wątpliwości, że jest to urząd, który w znacznym stopniu wpływa na kulturę przestrzegania praw człowieka w Polsce. Przepisy prawne, które regulują jego działalność, zapewniają utrzymanie niezbędnej autonomii i pozwalają na skuteczne metody działania. Z tego względu, starając się o utworzenie stanowiska Rzecznika Ochrony Zwierząt należy mieć na względzie istniejące, sprawdzone instrumenty, co zapewni zarówno spójność systemu prawnego, jak i skuteczność nowego urzędu.

Zgodnie z proponowanymi założeniami, **kadencja Rzecznika Ochrony Zwierząt powinna trwać 5 lat z możliwością ponownego wyboru** (ta sama osoba mogłaby pełnić funkcję Rzecznika przez maksymalnie dwie kadencje). Osoba na to stanowisko byłaby **wybierana przez Sejm z zatwierdzeniem przez Senat**. Nie ma jednak powodów do obaw, jeśli chodzi o naruszenie niezależności politycznej Rzecznika przez ten fakt. Powoływanie i odwoływanie organów rzeczniczych przez Sejm i Senat jest cechą charakterystyczną dla tych instytucji. Niemniej jednak, istotną kwestią jest zawarcie w przepisach odpowiednich norm, które będą zabezpieczać odpowiednie kompetencje i niezależność osoby piastującej ten urząd. W związku z tym, organizacje prozwierzęce powinny mieć prawo opiniowania kandydatur na to stanowisko, a osoba sprawująca ten urząd powinna posiadać wykształcenie wyższe, kilkuletnie doświadczenie w pracy ze zwierzętami oraz cieszyć

„Jednym z głównych zadań Rzecznika Ochrony Zwierząt powinna być współpraca ze stowarzyszeniami i fundacjami, które działają na rzecz ochrony zwierząt.”

się nieposzlakowaną opinią i dawać rękojmię prawidłowego wykonywania obowiązków.

Co oczywiste, **podstawowym i ogólnym zadaniem Rzecznika powinno być stanie na straży stosowania i przestrzegania przepisów z zakresu ochrony zwierząt**. Ważne jest, aby obszar jego działania obejmował nie tylko przestrzeganie u.o.z., ale również i wszelkich aktów normatywnych dotyczących postępowania ze zwierzętami, jakie obowiązują w Polsce, gdyż tego rodzaju przepisy znajdują się w wielu aktach różnego rzędu (ustawach, rozporządzeniach, aktach prawa miejscowego).

Do najważniejszych kompetencji Rzecznika, niezbędnych do jego właściwego działania, powinna należeć możliwość **wszczynania postępowań sądowych i brania w nich udziału na prawach strony lub prokuratora**. Jak wynika z przeprowadzonej na potrzeby tego raportu analizy spraw w sądach i prokuraturach, to właśnie ten obszar jest pełen mankamentów systemowych i praktycznych, które blokują właściwe działanie w zakresie wykrywania przestępstw i słusznego karania sprawców. Rzecznik Ochrony Zwierząt biorąc udział w postępowaniach powinien mieć możliwość składania wniosków dowodowych, brania udziału w czynnościach procesowych, czy wnoszenia środków odwoławczych takich jak apelacja lub zażalenie. Ponadto, powinien mieć on prawo zwracania się do kompetentnych organów ścigania o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu oraz prawo składania skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego. W zakresie związanym z działalnością wymiaru sprawiedliwości, Rzecznik dysponowałby również możliwością

zwrócenia się do Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskiem o podjęcie uchwały prawnej mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych dotyczących ochrony zwierząt, które budzą wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie, co przyczyniłoby się do ujednoczenia orzecznictwa, zwiększenia pewności prawa oraz jego lepszego rozumienia.

Kolejnym, fundamentalnym uprawnieniem Rzecznika powinna być możliwość **samodzielnego prowadzenia spraw związanych z ochroną zwierząt**. Rzecznik podejmowałby działania z własnej inicjatywy, na wniosek obywateli lub organizacji, a także na wniosek organów samorządów i państwa w sytuacjach, kiedy zachodzi podejrzenie naruszenia przepisów dotyczących ochrony zwierząt. Prowadząc sprawę, Rzecznik powinien posiadać możliwość wejścia, nawet bez zapowiedzi, na teren należący do kontrolowanego podmiotu, żądać przedstawienia mu dokumentów, sporządzenia ekspertyz i opinii, złożenia wyjaśnień, a także rejestrowania obrazu i dźwięku.

Rzecznikowi powinno przysługiwać również **prawo zwrócenia się z wnioskiem o zbadanie danej sprawy do prokuratury oraz organów kontroli i nadzoru**, a także **zwrócenia się do Sejmu z wnioskiem o zlecenie Najwyższej Izbie Kontroli zbadania danej sprawy**.

Następnym obszarem, na którym powinien móc działać Rzecznik, jest **edukacja społeczna**. Rzecznik Ochrony Zwierząt powinien prowadzić działalność edukacyjną i informacyjną w zakresie związanym z prawną ochroną zwierząt. Jako tego typu działania można zaproponować między innymi kampanie

edukacyjne i społeczne, warsztaty, prelekcje i konferencje. Powołanie tego organu jest niezwykle istotne z punktu widzenia budowania świadomości społecznej w temacie właściwego traktowania i należytego szacunku do zwierząt, dlatego niezwykle istotne jest, aby wyposażyć go w środki i narzędzia potrzebne do prowadzenia skutecznych kampanii i działań.

W kwestii uprawnień politycznych, Rzecznik powinien mieć kompetencje do **opiniowania aktów prawnych** dotyczących prawnej ochrony zwierząt. Swoje zdanie w przedmiocie regulacji prawnych odnoszących się do tej problematyki wyrażają organizacje pozarządowe i niejednokrotnie ich wkład w debatę publiczną jest nieoceniony. Nie ma jednak na ten moment organu dokonującego oceny proponowanych przepisów, który dysponowałby autorytetem państwowym.

Rzecznika należy wyposażyć również w **uprawnienie do zwracania się do kompetentnych podmiotów** (tj. Sejmu, Senatorów, Prezydenta, Rady Ministrów) **z wnioskiem o podjęcie inicjatywy ustawodawczej** w sprawie należącej do przedmiotu działalności Rzecznika, jeżeli uzna on, że sytuacja w danym obszarze wymaga zainteresowania i reformy.

Aby ułatwić Rzecznikowi wykonywanie jego obowiązków, a także aby zwiększyć dostępność tego organu dla obywateli, sugerowane byłoby utworzenie **Biura Rzecznika Ochrony Zwierząt**, przy pomocy którego Rzecznik prowadziłby swoje zadania. Osoba piastująca ten urząd powinna mieć również **prawo powoływania i odwoływania swoich zastępców** oraz możliwość **ustanawiania pełnomocników terenowych**.

Z punktu widzenia obywateli istotne może być to, iż tak jak ma to miejsce w przypadku istniejących już organów rzecznicych, **skierowanie wniosku do Rzecznika Ochrony Zwierząt powinno być wolne od opłat**. Nie byłoby również obowiązku opatrywania składanego pisma swoim imieniem i nazwiskiem. Ważne jest, aby dostęp do tego organu był dla obywateli jak najłatwiejszy i pozbawiony wszelkich zbędnych ograniczeń. Wspomniane okoliczności sprawią, że osoby pragnące zgłosić się do Rzecznika z niepokojącą ich sytuacją nie spotkają się z barierą w postaci braku wystarczających środków finansowych czy potencjalnych negatywnych konsekwencji osobistych związanych z ujawnieniem swojej tożsamości.

Argumentem za powołaniem Rzecznika Ochrony Zwierząt są wnioski wynikające z przeprowadzonych badań opinii społecznej. Z sondażu przeprowadzonego w listopadzie 2019 wynika, że **aż 85% ankietowanych popiera pomysł powołania w Polsce Rzecznika Ochrony Zwierząt, który miałby działać zarówno na rzecz zwierząt towarzyszących, jak i hodowców**¹³. Z kolei według badań Eurobarometru aż 86% Polaków uważa, że ochrona dobrostanu zwierząt gospodarskich jest ważną kwestią, a 72% wyraża opinię, że zwierzęta powinny być lepiej chronione przez prawo niż obecnie. Nie ulega więc wątpliwości, że kwestia dobrostanu i ochrony zwierząt jest ważna dla wielu obywateli. Istotne jest, aby prawo, wedle którego jesteśmy zobowiązani postępować, odzwierciedlało poglądy i opinie większości społeczeństwa.

Przedstawione w niniejszym raporcie dane i wnioski wystarczająco dosadnie prezentują potrzebę dokonania zmian

¹³ Rzecznik Ochrony Zwierząt, badanie przeprowadzone przez Biostat Sp. z o. o., Rybnik 2019.

dotyczących ochrony dobrostanu zwierząt w polskim porządku prawnym. Na podstawie zgromadzonych informacji z łatwością można zauważyć, iż wykrywalność i karalność przestępstw popełnionych wobec zwierząt, pomimo wzrostu na przestrzeni lat wciąż stoi na relatywnie niskim poziomie. **Stoimy przed koniecznością zmierzenia się z wyzwaniami dostosowania obowiązujących regulacji do obecnego stanu wiedzy o dobrostanie zwierząt oraz aktualnych koncepcji etycznych, zgodnie z którymi zwierzęciu należy zapewnić prawo do życia, należytego traktowania oraz opieki ze strony człowieka.** Należy zatem rozważyć powołanie urzędu Rzecznika Ochrony Zwierząt jako odpowiedź na obecne problemy oraz jako sposób na znaczne wzmocnienie pozycji prawnej zwierząt w Polsce. Działalność organu rzeczniczego usprawni i przyspieszy prowadzenie postępowań, w których rolę grają ochrona i prawa zwierząt. Będzie to także niezwykle potrzebne wsparcie dla organizacji pozarządowych i innych instytucji państwowych. Utworzenie urzędu Rzecznika Ochrony Zwierząt niewątpliwie wpłynie na społeczne postrzeganie statusu zwierząt dając mocne fundamenty ku pozytywnym zmianom w tym zakresie, a także zapewniając że dobro zwierząt będzie coraz bardziej istotną wartością w życiu Polaków.

Bibliografia:

1. Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Warszawa 2013.
2. Helios J., Jedlecka W., *Znęcanie się nad zwierzęciem w doktrynie prawa karnego i w orzecznictwie sądowym — kilka uwag tytułem wstępu do rozważań o prawnej ochronie zwierząt*, [w:] red. J. Helios, W. Jedlecka, *Przegląd Prawa i Administracji tom 108*, Wrocław 2017.
3. *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji*, raport przygotowany przez Fundację Czarna Owca Pana Kota i Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt Ekostaż, Kraków–Wrocław 2016, <<https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/2016/03/CzarnaOwca-NMP-RAPORT-1.pdf>> [dostęp: 12.07.2021].
4. Kuszlewicz K., *Prawa zwierząt. Praktyczny przewodnik*, Warszawa 2019.
5. Mozgawa M. [w:] Komentarz do niektórych przepisów ustawy o ochronie zwierząt [w:] Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zasobom przyrody i środowisku. Komentarz, Warszawa 2017, <<https://sip.lex.pl/#/commentary/587748048/545488/mozgawa-marek-red-komentarz-do-niektorych-przepisow-ustawy-o-ochronie-zwierzat-w-pozakodeksowe...?cm=RELATIONS>> [dostęp: 12.07.2021].
6. Rudy M., *Dlaczego potrzebujemy nowej ustawy o humanitarnej ochronie zwierząt*, [w:] red. J. Helios, W. Jedlecka, *Przegląd Prawa i Administracji tom 108*, Wrocław 2017.
7. *Rzecznik Ochrony Zwierząt*, badanie przeprowadzone przez Biostat Sp. z o. o., Rybnik 2019.
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Dz. U. z 2020 poz. 638.
9. Więckowska K., *Znęcanie się nad zwierzętami na gruncie ustawy o ochronie zwierząt – kilka refleksji de lege lata*, [w:] *Sprawiedliwość dla zwierząt*, red. B. Błońska, W. Gogłóza, W. Klaus, D. Woźniakowska-Fajst, Warszawa 2017.